

**КИЇВСЬКИЙ ІНСТИТУТ БІЗНЕСУ ТА ТЕХНОЛОГІЙ
ЖИТОМИРСЬКА ФІЛІЯ**

**Матеріали
Третьої Міжнародної науково-практичної конференції**

**«Конкурентоспроможність
в умовах глобалізації:
реалії, проблеми та перспективи»**

(4-5 червня 2009 року)

**Житомир
2009**

СТРАХ І РИЗИК – РУШІЙНІ ЧИННИКИ ГЛОБАЛЬНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ

Проблеми глобалізаційних процесів є актуальними для сучасного суспільства, зокрема питання конкуренції в умовах глобальних економічних змін. Рушійними чинниками конкуренції на сучасному етапі економічного розвитку є ряд факторів, серед яких чільне місце займають страх і ризик.

Ключові слова: ризик, глобальна конкуренція, конкуренція, глобалізація

Сучасний світ надзвичайно складний і динамічний, так як визначальним для нього є посилення процесів глобалізації, збільшення взаємодії економічних, політичних, соціальних, культурних, правових та інших процесів. Глобалізація виступає як перехід до домінування в політиці національних установ (ООН, НАТО, "Велика вісімка"), в економіці – транснаціональних корпорацій і наднаціональних органів (Всесвітній банк, всесвітня торгова організація), виробленням переважно одноманітного глобального образу життя, а також передбачає всеохоплюючий процес взаємодії і взаємовпливу практично всіх держав світу. Під терміном "глобалізація" розуміється взаємозв'язок процесів інтернаціоналізації економіки, розвитку єдиної системи світового порядку, зміни й ослаблення функцій національної держави. Перехід до глобалізації, як зазначає В. Воронкова, спричинили такі фактичні результати інтернаціоналізації як: 1) всесвітній характер господарських і торговельних зв'язків; 2) всезагальна лібералізація ринкових зв'язків; 3) усвідомлення економічної кризи як загальнолюдської, планетарної проблеми, що поставила світ на межу виживання, а діючу економічну політику – під сумнів [1, 31-32].

Домінантою глобалізаційних економічних перетворень сучасного українського суспільства має стати широкомасштабна, всеохоплююча модернізація всіх сфер суспільно-економічного життя як консолідуюча основа розбудови незалежної, суверенної держави, в якій гармонійно поєднуються інтереси громадян українського суспільства та світової спільноти.

Через свою складність, динамічність та суперечливість сучасний світ створює різноманітні проблеми для людини, захоплюючи її особистісний простір. Прагнення підприємця отримати максимум особистого доходу і задовольнити свій особистий інтерес спонукає його на свій страх і ризик вибрати, де і коли, що і скільки проводити. Саме тому сучасний стан суспільного буття характеризується складними обставинами перехідного періоду. Такими як: збільшення повсякденних фізичних і психічних навантажень, загострення екзистенційного почуття страху, невпевненості, розгубленості, розчарування та ризику. Пітер Л. Бернстайл у праці "Проти богів: Приборкання ризику", відзначає, що "найбільш характерною межею нашого часу, що відрізняє його від тисячоліть далекого минулого, є наполегливі зусилля встановити контроль над чинниками ризику і невизначеності" [2, 14]. У масовій свідомості одним із індикаторів реальних і потенційних ризиків, загроз і небезпек є страх. Оволодіваючи людською свідомістю і підсвідомістю, він є однією із головних характеристик суспільства і чинить істотний вплив на його життя та хід історичного процесу.

Л. Гудков пише, що страх пов'язаний з невизначеністю, в якій опиняється індивід, коли не знає, що буде далі і чого слід чекати. Він відображає упевненість індивіда, що життя йому не підконтрольне і управляється іншими силами. Очікування гіршого примушує "скорочувати об'єм бажаного, цінного, значущого, мінімізувати свої вимоги і запити до життя". "У цьому сенсі провідний мотив дії - не досягти чого-небудь, придбати щось, а намагатися не втратити те, що є, на що можуть спокуситися соціальні або ірраціонально-природні сили" [3, 53].

Сьогодні все очевиднішим стає той факт, що глобалізаційні процеси, залишаючись стимулом до економічного зростання і процвітання, закріплюють глобальну соціально-економічну нерівність між країнами і народами. Остання ж, в свою чергу, є чинником конкуренції на ринку. Конкуренція є одним з найважливіших умов існування ринку з моменту його виникнення, але

особливого значення набуває з появою і утворенням національних ринків, коли товарне виробництво охоплює вже всю економіку, а товарно-грошові відносини стають загальними.

Конкуренція – це елемент ринкового механізму, що реалізовується у формі взаємодії ринкових суб'єктів і боротьби між ними за найбільш вигідні умови додатку капіталу. Це боротьба між виробниками однакової продукції за покупця. Конкуренція на ринку виступає в різних формах і здійснюється різними методами. Вона може бути внутрігалузевою і міжгалузевою. У першому випадку підприємці однієї галузі господарства змагаються між собою за вигідніші умови випуску і збуту товарів. В результаті цієї боротьби встановлюється єдина ринкова ціна на даний вид продукції, оскільки всі підприємства цієї галузі вимушені продавати продукцію за практично однаковою ціною. У разі міжгалузевої конкуренції боротьба відбувається в різних галузях. Вона впливає на зміну напряму вкладення капіталу, на його розподіл по сферах економіки, тобто регулює потоки капіталовкладень. Це означає, що відбувається перерозподіл капіталу в найбільш вигідні галузі. В результаті цього знижується ринкова ціна, збільшується розмір виробництва і збуту товару, і, отже, збільшується прибуток підприємства цієї галузі, але не меншим є ризик того чи іншого товаровиробника. Інколи товаровиробникам в умовах глобальної конкуренції необхідно діяти "на свій страх і ризик" заради досягнення значних результатів.

Таким чином, ризик може об'єктуватися і актуалізуватися в масовій свідомості як страх, при цьому страх присутній при "ризикованій дії" і визначає цю дію. Ризик поєднує в собі розпізнавання небезпеки і елементи опору страху. При інтенсивному прояві страху виключається ризикована поведінка.

Можна припустити, що рівень страху відображає індивідуальну конкурентоспроможність працівника, а також попит на певні види праці (професії) на локальному ринку праці. Страх тим сильніший, чим вразливіші очікувані позиції працівника на ринку праці, чим слабкіша його ринкова сила (bargaining power). Остання багато в чому визначається його людським капіталом, за яким стоять здобута освіта, накопичені знання і навички.

Спостерігається і зв'язок між рівнем страху і деякими характеристиками роботодавця. Тут одночасно можуть мати місце два процеси. З одного боку, формується сегмент найбільш вразливих робочих місць. Вони концентруються на застарілих великих підприємствах, в традиційних секторах, залежних від підтримки держави і не готових до відкритої конкуренції. З іншого боку, відбувається негативний відбір цими підприємствами найменш конкурентоспроможних працівників.

Наприклад, працівники крупніших підприємств зазвичай схильні більше побоюватися втрати роботи. Працівники "старих" підприємств (створених понад десять років тому) висловлюють найсильніші побоювання. Цікава і асоціація страху працівників з формою власності підприємств, на яких вони трудяться. Він сильніше у працівників підприємств, що повністю або частково належать державі. Мабуть, це відображає слабку конкурентоспроможність основної маси робочої сили, зайнятої в державному секторі. Багато підприємств було приватизовано, а частина їх акцій передана або продана працівникам. Характерним є той факт, що респонденти-співвласники таких підприємств виражали страх безробіття, що все більш посилюється, і навпаки, працівники приватних підприємств відчували себе відносно впевненіше.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Воронкова В.Г. Глобалізація як процес універсалізації стосунків між державою та ринком / Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії: Збірник наукових праць / Гол. ред. В.Г. Воронкова. – Вип. 35. – Запоріжжя: Вид-во ЗДІА, 2008. – 243 с.
2. Бернстайн П.Л. Против богов: Укрощение риска: Пер. с англ. - М.: Олимп-Бизнес, 2000. – 400 с.
3. Гудков Л. Страх как рамка понимания происходящего // Мониторинг общественного мнения: Экономические и социальные перемены. 1999. № 6 (44), С. 53.